

Глас

»Наша Народно-ослободилачка војска све је већа и то нам намеће дужност спремати се и за веће и компликованије задатке, за веће и компликованије операције офанзивног карактера.«

ТИТО

Народно-ослободилачког покрета у Босанској Крајини

Год. I

16 септембар 1943

Број 6

НАРОДНИ ОФИЦИРИ И ПОДОФИЦИРИ

Увођење официрских и подофицирских чинов у нашој Народно-ослободилачкој војсци Југославије јесте велики и важан догађај у развоју наше Народне армије. Увођење официрских и подофицирских чинов јесте логична последица тога развоја, као што је била логична последица то, да смо прије 6 мјесеци, из развијених и саме себе прераслих партизанских одреда, створили Народно-ослободилачку војску када су за то сви услови били сазрели.

У наше партизанске одреде и последице у Народно-ослободилачку војску дошао је релативно врло мали број официра бивше југославенске војске. Дошли су само они најчеститији, некорумпирани официри — родољуби, који су остали вјерни својој нашој, а велика већина, који нису били заробљени, ступили су у службу окупатора и домаћих издајника. Велики дио тих официра, нарочито око издајника Драже Михаиловића, омастили су своје руке народном крвљу, чинили су и чине нечувена злочинства, која им народ неће никада заборавити и за које ће кад-тад одговарати народном суду, уколико избјегну осветничкој руци бораца Народно-ослободилачке војске.

Према томе, наша Народно-ослободилачка војска и партизански одреди крај многобројних тешкоћа, имала је потешкоће због недостатка командног кадра. Водећи двије и по године тешку и крваву борбу на живот и смрт, народи Југославије, уједињени у Народно-ослободилачкој борби, нису могли, нити су за то имали прилике, да стварају себи дуготрајне војне школе и академије из којих би Народно-ослободилачка војска добијала командни кадар. Командни кадар наше Народне армије и партизанских одреда стварао се у процесу борбе са окупаторима и домаћим издајницима. Радници и сељаци, студенти и остала поштена интелигенција учили су се ратној вјештини у свакодневним љутим бојевима. Полако, али сигурно, стварао се командни кадар наше јуначке Народно-ослободилачке војске и партизанских одреда.

Тај се командни кадар стварао и помоћу самих бораца. Борци су из своје средине издвајали и помагали да на њихово чело дођу најспособнији у ратној вјештини. То су данас нови официри наше Народне војске који су произведени декретом Врховног штаба НОВ И ПОЈ 1 маја 1943 године. То

Италија је положила оружје

Падом Мусолинија није престала окупаторска политика Италије и њена жандарска улога над поробљеним народима, али је његов пад још више разоткрио тешку кризу хитлеровске коалиције и наговјестио неминовно избацивање Италије из ратног строја. Нова војничка ситуација, која је наступила на Источном фронту и на Средоземљу, водила је све више Италију војничком слому, што је ових дана и услједило. Било је јасно да је Италија неспособна за отпор и да је њена капитулација била питање дана. Влада Бадолџа била је принуђена да прими услове безусловне предаје које је поставио командант енглеско-америчких трупа Ајзенхауер, а које су унапред одобриле владе Енглеске, Совјетског Савеза и Америке.

Читав слободољубиви свијет примио је са радошћу ту вијест. Наш народ, који већ, ево, више од двије године стење под италијанским окупационим јармом и води јуначки бој за ослобођење своје земље, види у капитулацији Италије коначну пропаст главног Хитлеровог жандара на Балкану, а посебно у нашој земљи, тим прије што смо ми видни учесници у сбрању фашистичке Италије, јер смо својом борбом приковали велики број талијанских дивизија од којих су многе под снажним ударцима наше војске преполовљене или десетковане. Капитулација Италије ставила је хитлеровску Њемачку, као главног организатора свих злочиначких планова фашистичке осовине, у безиз-

лазан положај. Разумљиво, то се одражава и на све сателитске земље тј. Мађарску, Румунију, Парелићеву »Независну« и Бугарску, које су своју судбину везале уз Њемачку и Италију и које данас такођер стоје пред неминуемим сломом.

Италија је капитулирала. Њен брзи слом проузрокован је тешким ударцима, које је задала Црвена армија њемачким и талијанским трупама под Москвом у зими 1941 г., код Стаљинграда 1942 г., као и ланском зимском офанзивом. Те офанзиве прогутале су најелитније фашистичке трупе, уништиле скоро све одабране талијанске дивизије у Русији и створиле тешке пукотине у фашистичкој коалицији. Велике тешке борбе, које су се водиле на Источном фронту као и љетна офанзива Црвене Армије, створиле су могућности за енглеско-америчке побједе у Африци и искрцавање на Сицилији, што је још више погоршало и онако тежак положај Италије. Фашистичка Италија, која је у току двије године рата изгубила не само огроман дио војске, него и читав империј, и свела се на хитлеровског жандара у југоисточној Европи, вапила је за помоћ. Али побједоносна совјетска офанзива у којој Нијемци, не само да су немоћни да озбиљно помогну икоме од својих везала, него су примерани снагом совјетског оружја да бјеже и напуштају најбоља своја утврђења, приковала је све хитлеровске снаге за Источно бојиште и онемогућила помоћ Мусолинију на Средозем-

су људи прокушани у многим тешким борбама, то су људи из народа, то су сељаци, радници, студенти, интелигенција и онај мали број поштених официра — родољуба, који су дошли у своју Народну војску, да се заједно са народом боре за велику ствар, за слободу и независност свога народа, да се заједно са народом боре против окупатора и свих домаћих издајника.

Ево такви су наши официри и подофицири. У њих имају повјерење борци, у њих има повјерење народ и зато су то прави **народни официри и подофицири**.

Пред нашим младим, али искусним народним официрима — родољубима стоје још велике и тешке задаће. Борба ће још бити тешка, како са окупаторима, тако и са домаћим издајницима. Зато наши народни официри и подо-

фицири морају напрегнути све своје силе да оправдају повјерење бораца Народно-ослободилачке војске, да оправдају повјерење Врховног штаба, да оправдају повјерење народа. Рат је сурова, али најбоља школа за стицање вјештине командовања. Али то не значи да не треба учити и изучавати теорију стратегије и тактике. Напротив, потребно је изучавати теорију ратне вјештине, вјештине модерног ратовања, и то комбиновати са тактиком партизанског ратовања. Наша Народно-ослободилачка војска све је већа и то нам намеће дужност спремати се и за веће и компликованије задатке, за веће и компликованије операције офанзивног карактера. И за такве задаће наш официрски кадар мора бити спреман да их сигурно и са успјехом изврши.

ТИТО

љу. Мусолини је умјесто њемачких дивизија добио празна дипломатска обећања, и зато је, немоћан и до краја омрзнут, фашистички поредак морао крахирати, а за њим је слиједила капитулација Италије. Циновским налетом љетне офанзиве Црвена војска, која данас излази на ријеку Дњепар и приближује се Кијеву и Смоленску, погађа у срце фашистичку Њемачку, као главног организатора фашистичког поробљавања. Такав развој ситуације на Источном фронту, фронту који одређује читаву политичку и војничку ситуацију у свијету, не само да је основни узрок капитулације Италије, него и читаве кризе у коју је запао њемачки фашизам са свим својим вазалима. Отворена је нова криза и отворена је нова пукотина у фашистичком табору. Њемачке трупе се данас налазе у мишоловци у Италији, јер се морају да боре са савезничким трупама и са талијанском војском. Њемачка је данас принуђена да зачепљује властитим снагама огромне рупе на фронтима читаве југоисточне Европе као и Француске. Колико се та криза дубоко одражава у нашој земљи, види се и по томе што су швабе данас принуђене да у Далмацију шаљу олињале Павелићеве усташе, у њемачке униформе обучене Пољаке, Чехе итд., и да хоће силом да отпреме бугарске трупе у Грчку. Овом новоствореном кризом у фашистичком блоку, још једном су се створиле све могућности брзог уништења фашистичке Њемачке и усклађивања са развијеном совјетском офанзивом савезничких бржих и јачих удараца на југоистоку и западу Европе. Никада није био за то погоднији час. Хитлеру не треба дозволити да направи и један корак у правцу изласка из садашњег тешког положаја.

Наш народ и наша војска води већ двије и по године неравне и тешке борбе са њемачким и талијанским трупама и зато је капитулација Италије за нашу ослободилачку борбу падање са леђа једнога терета, што пружа могућности ширег распламсавања народног устанка у читавој земљи, а посебице у Далмацији, Црној Гори, Санџаку и Словенији, гдје су се досада у већини налазиле талијанске окупационе трупе. Осим тога, издајничке клике у нашој земљи, које су се ослањале на талијанске окупаторе, изгубиле су једног од својих господара у борби против НО војске. Све њихове лажи и обећања падају у воду, и пред читавим народом показује се као једини исправни пут онај, којим је досада ишао и на који је указивао наш народно-ослободилачки покрет. То све ствара услове још чвршћег народног јединства помоћу којег ће наша земља прикупити нове снаге и придонијети свој удио у коначном уништењу хитлеровске тираније.

Домобрани и наша омладина

Група од 33 домобрана, која је недавно прешла на страну наших бораца, била је људски и задивљена кад ју је наша омладина дочекала — даровима и пјесмом.

ШВАПСКЕ И ЧЕТНИЧКЕ УБОЈИЦЕ НИСУ МОГЛЕ ПОКОРИТИ РОДОЉУБИВИ ПЕТРОВАЧКИ КРАЈ

Народ петровачког краја, и поред свих насиља и поред удружених њемачко-четничких банди, стоји данас чврсто уз народну борбу и ни за тренутак није изгубио вјеру у нашу побједу. Тај народ, који је видио толику силу и борбену снагу наше војске и у чијој су се близини одиграли тако важни догађаји као што је сједница Антифашистичког вијећа, лекарски конгрес, конференција жена и многобројни народни зборови, није могао поклекнути ни пред каквим насиљем нити се дати завести икаквим лажима. Швабо је у овом крају био нарочито окрутан и свиреп, знајући да је петровачки крај прије зимске офанзиве био дуго времена средиште нашег политичког живота на ослобођеној територији и да је овај крај дао велики број бораца у Народно-ослободилачку војску. Они су истребљивали читаве породице; само у Вођеници убили су 8 чланова једне породице, у Бјелају 16 људи и жена. У масама гонили су људе у затворе; из Дринића 30, из Крњеуше, Суваје и Вођенице 300 људи, жена и дјеце. Једне тјерају у концентрациони логор у Приједор, док друге употребљавају за присилне радове, копање бункера, поправку цеста, прављење барака за њихове разбојничке трупе.

Читаво вријеме, откако се петровачки крај налази под швапском окупацијом, четничке банде које је са собом из Книна довео познати паликућа и убојица жена и дјеце, Мане Роквић, покушавају преварама и терором да упрегну народ овога краја у кола издаје, да га уплаше и да убију његову вјеру у боље дане. Они лажу народу да партизана уопште нема, и да је, тобоже, један дио партизана уништен у офанзиви а да се други дио утопио у ријечи Дрини, они настоје изазвати сукобе између појединих села, па чак у појединим селима између племена, као н. пр. у Дринићу. Приликом паљења читавог засеока Кеџмана, четнички лупежи су отворено изјављивали да им је најгоре, што их нико не моли да им поштеде куће од паљења. Патролама су гонили народ на зборове, на које су доводили и њемачке офицере. Пред

петровачким женама и омладином, у чијим је срцима пламтила мржња против швапских насилника, четнички издајници увјеравали су оне исте швабе, који су толико крви пролили по петровачким селима, који су толико фамилија у црно завили, како је, тобоже, читав народ уз Трећи рајх и узвикивали паролу за Хитлера и за Њемачку.

Петровачки народ није хтио да буде слијепо оружје у рукама четничких лупежа и он се почео на сваком кораку одупирати. Иако опкољен њемачким компанијама и четничким бандама, он је започео свестрану борбу против ових удружених банда, он ништа добровољно није дао, он је све од њих крио. Петровчани су прозрели све лажи четника и њихову подлу намјеру да причом о уништењу партизана увуку синове петровачког краја у четничке редове. Зато су петровачке мајке ових дана испратиле неколико стотина својих синова у нашу Десету бригаду и Дрварски одред, благосиљајући их и славећи дан њиховог одласка у нашу војску. Колика је вјера и љубав овога народа према нашој војсци, најбоље говоре изјаве бораца Десете бригаде, која је ових дана, водећи борбе с четничким бандама, прокрстарила читави петровачки крај. »Народ је трчао пред нас и љубио нас, жене су плакале од радости и усхићења«, говоре борци.

Товарима се догони храна нашим батаљонима и четама. Народ је говорио: »Попалили су нам куће, отјерали стоку, убијали старе жене, силовали дјевојке, али свим тиме нису успјели сломити нашу вјеру.«

Петровачки народ, и поред свих поменутих злодјела шваба и четника, није се престао борити. Он се бори и кује своју вјеру на великим побједама наше војске широм читаве земље. Он и данас доприноси свој удио у борби за слободу. Жене и дјеца, старо и младо, чини све напоре да помогне нашу војску, да ојача њене редове, да на све начине убрза уништење њемачких убојица и њихових четничких слугу, како би опет свануло сунце слободе над Петровцем и његовом околицом.

ПРОНАЂЕН ЈЕ МАГАЦИН СТВАРИ

које су четници опљачкали од народа

Јединице Десете ноу дивизије, које су недавно чистиле Хрбину од четничких банди, пронашле су тајни четнички магацин који је био смјештен у једној пећини дубокој око 30-40 метара. Наши борци спустили су се у пећину помоћу великог конопца и ево шта су нашли у том »магацину«: око 1800 кг. сира, путера и кајама, 200 до 300 кг. вуне, 150 метара сукна, 200-250 пари чарапа, 50-100 пари веша, двије пуне вреће исукане опуте, 6 говеђих кожа, 200 комада мушких и женских

капута. Осим тога нађено је разног женског накита као подгрлица (струке бисера) и велики број женских хаљина и комбинеzona. Такођер је нађена и већа количина кухињског посуђа и брика, тепсија итд. Поред овога, било је још 100 ћебади и биљаца као и много друге разне ситне робе.

Овај магацин најрјечитије говори о четничкој банди и њеној плачкашкој политици. Опљачкане ствари су већином из гламочких села, затим из околице Шујице и Дувна.

Велика манифестација јединства крајишких жена

Са Обласне конференције АФЖ у Крајини

Прва обласна конференција антифашистичког фронта жена за Бос. Крајину одржана је ових дана у једном малом сеоцету нашег Подгумча.

Прва обласна конференција... забрујало је кроз наше округе, срезове, општине и села, пронијело се за час по састанцима, међу женама. Многа је жена у тај час пожељела да баш она буде изабрана за делегата на тој конференцији, за тај свечани скуп жена, гдје ће крајишке жене, повезане љубављу за своју напаћену земљу, моћи искрено и присно о свему поразговорити.

Дворана за конференцију била је богато и укусно искићена. Вијенци од боровине, ћилими, слике, натписи и цвијеће покривали су зидове сеоске школе. Делегаткиње су нестрпљиво очекивале почетак конференције, док је омладина пред школом уз хармонику поскакивала у колу. А кад је конференција започела, кад су се проломиле бурни поклици другу Стаљину, другу Титу, кад су ту једна за другом узвикиване пароле у част непобједиве Црвене армије, наше Народно-ослободилачке војске, дворана је задрхтала, усталасала се, а лица жена засјала су од радости и среће. Кроз та клицања и раздраганост глас другарице Раде Врањшевић најавио је почетак конференције: »Први пута данас наше су се жене окупиле на своју конференцију. 25 мјесеци крвавих тешких борби омогућило нам је овај дан, један од најсвечанијих у историји наших жена. Проливиено је много крви док су се очистила наша села и наши градови, док нам се пружила могућност да се састанемо.«

Узима ријеч Ката Пеиновић, претсједница АФЖ за Југославију: »...Кад је Комунистичка партија позвала народ на устанак; ми смо се жене одазвале као болничарке, као курири, као борци. У овој двогодишњој борби развила се наша организација. Она данас броји хиљаде и хиљаде жена, које помажу народно-ослободилачку борбу и сnose велик дио терета рата на својим леђима. Наша је организација задала тежак ударац непријатељу.«

Наговорницу ступа друг Стари бурно поздрављен. Између осталог, он каже: »Дошло је вријеме кад жена има сва права као мушкарац. Комунистичка партија се својски заложила да жена, која је вјековима била обесправљена, дође коначно до својих права. Кроз двије године наше тешке и упорне борбе жена се је у тој борби потпуно ангажовала. Жена је тој борби створила и своју моћну антифашистичку организацију АФЖ и не смије бити ниједне жене данас на нашој територији која није учлањена у ту организацију. До жена на неослобођеној територији које и данас носе окупаторски јарам треба да допре глас са ове конференције; да ће њихова слобода доћи утолико прије, уколико буду више ову борбу помагале кроз организацију АФЖ.«

Ријечи друга Старог пажљиво се слушају, очи жена нетремице су упрте у њега, а кад се касније зачуше искрене и топле ријечи признања упућене храбрим крајишким женама, пронијеше се двораном спонтани повиси: »Да живи друг Тито, живјела Народно-ослободилачка војска, живио друг Стари!«

Даљи говорници потсјећају на дане који су преко наших глава прохујали, на дане крваве и тешке, на дане којих се наше крајишке жене сјећају са тугом ради губитка најдражих, али са поносом ради побједе над непријатељем. Тијесну повезаност фронта и позадине истакао је друг Вељо Стојнић, политички комесар II Босанског народно-ослободилачког ударног корпуса, говорећи испред наше Народно-ослободилачке војске: »Ми знамо да је наша крајишка жена везала своју судбину за нашу војску. Ми то знамо по напорима које је она поднијела и издржала. Ми се сјећамо велике офанзиве, кад су за војском кретале масе жена водећи дјецу. Сјећамо се зиме кад су наше жене и дјевојке на својим рукама носиле рањенике преко Грмеча. Сви се наши борци добро сјећају шта је АФЖ учинио за њих; они знају да су наше мајке, жене и сестре олакшале терете војске, да су јој оне дале много моралне снаге, полета и вјере.«

Конференцију је у име АВНОЈ-а поздрављив Светозар Вејновић, док је испред омладине говорила Зора Поповић. Сви су они говорили топло и искрено.

А онда, након завршеног свечаног дијела, након што су одржани реферати руководица, слиједила су спонтана, присна и повјерљива причања делегаткиња о њиховом животу, доживљајима и њиховој борби. Говориле су те наше жене једноставним ријечима о свему ономе што им лежи на срцу, о свему што су мислиле да је потребно и коприсно да се јавно каже пред овим свечаним скупом жена. Тако су говорила жена из Дрвара, Грахова и Петровца били пуну оптужбу против четника, који својим свирепим злодјелима изазивају код народа мржњу и отпор. Тако другарица Милка Релић из граховског среза вели: »Наше су жене осјетиле на својој кожи шта су четнички бичеви и кундаци. У једном су селу три пута куће палили... Једној су старој жени четници однијели 10 килограма жита а она им је добацила: „Коликогод има зрна жита толико вам било рана од партизана“. Другарица Милка Ковачић из Петровца каже: „Силили су нас да идемо на њихове зборове и ондје нам говорили како партизана више нема, а кад им је једна стара жена рекла да лажу, они су је убили, пустили је мртву да лежи два дана и показивали је другим женама не би ли их поколебали“. Занимљива је изјава другарице Зорке Радановић из Пољца, која каже: „Шест другова и ја добили смо пушку. Ја

дјецу рано, скухам вечеру, полегнем их, а ја узмем пушку и чувам око куће стражу“. Другарица Сава Дамјановић испод Обљаја у срезу граховском вели: „Ослобођени смо бајде, али има њихових фамилија које шпијунирају за четнике... И ја врло добро знам шта су четници. Од мене су тражили да им предам заставу, а кад нисам хтјела, тукли ме и мучили, али им је било узалуд. Боље ти је да те змија уједе, него да паднеш у руке четника, — каже Сава. О избјегличкој издајничкој влади у Лондону која Дражиним четничким бандитима шаље наређења за злочине, каже другарица Мика Пећанац: „Та влада мјесто да ћути, лаје и даље и бушкара... Ми жене дотући ћемо издајце, ако ничим другим, онда нашим преслицама. Знајмо, како будемо радиле, онако ће нам и бити“.

Жеља наших жена за знањем је велика. Из изјава многих види се колико оне чезну за просвјетом, како жељно упијају сваку кап знања. Другарица Јока Грбић каже: „Ми смо жене неписмене, слијепе код здравих очију. Али ми томе нијесмо криве. За то су криви други који нам нису дали да прогледамо. Али сада нам је наша јуначка Комунистичка партија дала прилике да много научимо“.

Нарочита пажња на овој конференцији посвећена је другарицама муслиманкама које су тек почеле да се окупљају у наш АФЖ. Ево шта каже другарица муслиманка из Дубице: »Ми смо жене муслиманке до данас биле нарочито запостављене. Иза својих решетака ми ништа нисмо могле да видимо. Данас, ми се будимо. Кад је непријатељ поробио нашу земљу, било је и нас муслиманки које смо отишле у шуму. Свјетао је примјер другарице Зулфе која је у зору провела 7 другова мимо усташке страже и у њедрицама пронијела бомбе за њих.

А шта тек да кажемо о нашим женама са Козаре? Шта да речемо о тим храбрим и неустрашивим женама које су доживјеле све најтеже и најстрашније у овоме устанку. Оне су прошле кроз једну од највећих офанзива. Козаром се жарило и палило, убијало и клало, одводило у Јасеновац и њемачко ропство. Ваја Влаисављевић каже: »Усташе су нас убијали, палили, клали, отсијецали комаде меса, а онда на ране сипали со и месо на њих опет лијепили... Једном су 48 душа заклали, дјецу из колијевки на сабљама су носили«. Коса Цвијетић каже: »Кнежпоље је дигло устанак с козарачких тврђава. Наше су другарице биле од првих које су се дигле. Оне су се смјело провлачиле кроз непријатељске линије, обавјештавале наше о њиховом броју и кретању«.

Једна за другом износе делегаткиње безбројне примјере јунаштва и храбрости крајишких жена. Кад се нађу у рукама непријатеља, оне постају пркосне

Слобода буди градове

Цестама се вуку и одмичу колоне аутомобила и војници у тамнозеленим униформама. То измичу мрске Швабе. Напуштају наше поједине градове и крећу даље. Повлаче се полако, али све даље и даље, док се једног дана не изгубе из наше Домовине коначно и неповратно.

Нису то само покрети »из војничких тактичких разлога«. Не! То бјежи швапски улез и паликућа, бјеже плавокосе убице дјеце и жена, подавијена репа хватају маглу њемачки зелембаћи — пљачкаши. Измичу лопови испред наше освете.

Ми смо даноноћно бдијели и припуцавали око наших поробљених градова, ми Шваби нијесмо давали мирна сна ни одмора, од нас није могао мирно да руча ни да се прошета. Чујући наше митраљезе, тиранин се сјећао својих злочина и стрепио је од освете која се примицала. Швапски гад летио је у ваздух заједно са својим камионима и тенковима, јаукао је под рушевинама железничких вагона, његове колоне лијегале су у благо наших цеста покошене од наших митраљеза и пушака.

Зато се сад Швабо повлачи, зато бјежи из наших градова.

Уклијештен свјетским фронтима, бијен од нас, напушта окупатор градове, а за њим се вуку продане усташке и четничке слуге, целати свог рођеног народа. Нису нас у Мркоњићу смјели дочекати четници, побјегли су чим су се појавиле наше патроле, клиснуле су усташе и крвници из Јајца и Доњег Вакуфа, ненародни олош отишао је за својим газдама да подијеле исту жалосну судбину.

Обрушавају се и нападају бункери на Чађавици пред Мркоњићем, зјапе порушене утврде на Ћусини изнад Јајца, рђа потргана бодљикава жица на улазима у Доњи Вакуф, Бугојно није више

клаоница народа, Пуцају обручи, стеге и жице око наших градова. Нису то више непријатељска гнијезда и народне клаонице, то су сад наши ослобођени градови.

Негда је Кочић писао о Јајцу тужно и плачно као пророк Јеремија над разореним Јерусалимом, називао га је градом »минуле босанске снаге и моћи«.

Ми смо ових дана видјели друкчије Јајце.

На сивим средњевјековним кулама и по градским платнима блиједе и нестају крупне бахатне »Викторије«, велика латинска слова »В«, знаци »минуле њемачке снаге и моћи«, док дође у амбису потмуло грми и тутњи Плива, вјечито нова необуздана и весела као и снага њезина народа који навире и проваљује из планина.

Пазарни дан расцвјетан је и шарен од народа. Сунчана каменита тржница у Јајцу затрпана је гомилама патлиџана, кромпира, лука, мркве и жита. Град је живнуо и тргао се из учмалости. Шкрипе зарђале ролетне, отварају се замрли мемљиви дућани, гомиле сељака и јата дјевојака свечано обучених оживјеле су учмале пуне улице. Град је пун боја, покрета, смијеха.

— Ех, пуста слободо, зачас ли све оживиш!

Одавна замрла православна црква поново се освјећује. Црква је пуна народа из града и околних села, двориште такођер. Ту су на освјећењу, поред партизанског попа, и фратри из Јајца, достојни сљедбеници фра Грге Мартића и фра Ивана Јукића.

Нови борци, младићи још у народној ношњи, поносно шетају градом с пушкама о рамену. Параду војске, свечану и моћну, прате хиљаде удивљених очију.

— Видићеш сутра нових добровољаца — прориче неко из гомиле.

и непопустљиве према захтјевима непријатеља, мада их мучи, злоставља и пријети им смрћу. Једна другарица од Лијевча прича како су другарицу Саву Кукуљевић ухватиле усташе и рањену је бациле у Врбас. Кад је испливала из воде, поновно су је ухватили, на најзвјерскији начин мучили и на крају, не дознавши ништа од ње, убили је. Успркос највећих опасности жене откривају шпијуне, брину се о избјеглицама, дирљивом њежношћу узимају под своје изгубљену дјецу. Другарица Милица Буркић прича како је у снјегу нашла дијете једне жене из Баније: »Та жена носила је једно дијете на леђима, једно у наручју а двоје их је водила. Кад је отишла, ја сам јој нашла једно дијете у снјегу. Узела сам га себи; надјенула сам му име Ратко Нађеновић. Ником га не бих дала, него његовој мајци. Наше жене примају под кров и његују тешке рањенике, на челу својих чета храбро бране отступницу док не клону погођене, убијају кундаком непријатеља кад им се пушка за-

кочи, умиру храбро, а не издају повјерене заставе. Оне помажу војску, раде за њу по ноћи гдје не могу по дану, као болничарке пуне су пожртвовања и спасавајући рањенике жртвују често и свој живот.

На овој величанственој конференцији крајишких жена, у рефератима и говорима изнешено је политичко стање у нашој земљи и свијету и учињен осврт на двогодишњи рад наших жена за слободу. Истакнути су дивни резултати учешћа Крајишких жена у народно-ослободилачкој борби, и постављени задаци пред којима се данас налазе жене Крајине. У резолуцији која је на конференцији донесена нарочито се подвлачи потреба много веће активности жена на неослобођеној територији, шире прилажење муслиманских и хрватских жена народно-ослободилачком покрету, затим потреба већег културно-просвјетног рада међу женама и пуна активност свих крајишких жена у данашњим одлучујућим часовима.

А омладина Јајца, ослобођена и распјевана, тресе »Вањку« и помијешана с партизанима учи јуначко и омиљено козарско коло.

— Ој Козаро, густа шумо, у теби је војске пуно...

А тамо иза Јајца, према Цареву Пољу, црне се дятрљци воћара које су исјекали Нијемци и пропадају читава поља непжњевене пшенице по којима су Швабе исплеле мрежу минских поља.

Дјеца, жељна сунца и зеленила, шврљају око града, чепркају око мина и у тих љетњи дан одјекне понекад експлозија. Нечије насмијано бистрооко дјетинство зачас постаје разбацана хрпа крвава меса.

— Проклети крвави Швабо, убица наше дјеце!

Доњи Вакуф сад је по први пут ослобођен, па су у њему сви дани празнички, свечани и свијетли. Побожно и често са сузама у очима масе народа у тишини слушају говорнике на зборовима. Радознало и помало плашљиво народ се окупља око партизана, загледа оружје, смије се и припиткује. Народ пуни дупком салу у којој се дају приредбе и по први пут, послје толико времена, предаје се слободно нечем већ заборављеном — игри и весељу.

Ишчежава страх и неповјерење. Све чешће сине осмијех, расте све веће коло које је повела војска. Групе младића и дјевојака из вароши и околине прилазе борцима.

— Је ли, друже, гдје се пријављује за војску?

Широм се отварају већ одавна затворени и мртви прозори у »српској улици«, улици »Јаз« како су је крстиле усташе (много је из те улице зајазбио врата усташких тамница). Ненавикли на радост и слободу, становници се појављују, на вратима и све им се чини да сањају.

— Ма може ли то бити, да је дошла слобода?

Од Јајца према Бугојну, с много веселе треске и лупе, жури партизанска железница, превлачи наше трупе, материјал, вози народ.

И поворке народа, шарене као прољеће, трпају се у вагоне или журе цестама према Бугојну. Хоће на своје очи да се увјере, да је тамо слободно и да више нема усташа. И тамо су на приредбама пуне дворане. И народ Бугојна радосно је дочекао ослобођење. А крвници из Бугојна — ил су изгинули или су побјегли.

— Тако им и треба — слаже се народ.

А Мркоњић, робовао Талијанима и Нијемцима, трован четничком издајом, још носи тежак траг Дреновићевог слуганства Павелићу и окупаторима. Отупљена је оштрица народног протеста и побуне, слизавањем с окупатором срозао се код многих национални понос и они су спремни на све уступке и понижења само да сачувају имање и голи живот. Четничка издајничка работа почела је да ствара од народа слуге и бескичмењак, пузавце и људе без поноса, тровала је овај у основи здрав способан и вриједан народ. Мора се

признати, издаја је на народу овога краја оставила виднога трага, а да ње није било и овај би крај, без сумње, био једно жариште народног устанка у Крајини баш као Дрвар, Козара или Грмеч. Па, успркос свега тога, често понеко с нескривеним поносом стане да прича.

— А кад је покојни Шолаја упао у град...

— А кад се усташе стадоше кржаве и гологлаве враћати у варош, дочеко и' веле, Шолаја...

Полако се буди Мркоњић из мртвила и поспаности, окупља се на приредбама омладина, застају сељаци и у гомиле се окупљају око партизана и пред плакатама које говоре о новим побједама Црвене армије, веселе се и благосиљају стари мислимани што сад могу да у миру посте свој Рамазан. Оживио је пазар. Гласно се нуди роба, погађа се, купује.

Кроз наше ослобођене градове смију се очи наше слободне сунчане младости, кроз њих маршира наша млада војска. На наше улице, у наша срца, силази празник свечан и обасјан.

Ближи се слобода.

Бранко Ћопић

ПРЕД ОБЛАСНУ КОНФЕРЕНЦИЈУ УСАОЈ-а ЗА БОСАНСКУ КРАЈИНУ

19 овог мјесеца одржаће се Обласна конференција крајишке омладине на којој ће бити изабран Обласни одбор УСАОЈ-а за Босанску Крајину.

Ничим, па ни својим звјерстима у току зимске офанзиве, швабе и њихове усташке и четничке слуге нису могле да угуше слободарски дух наше омладине, њену одлучност да устраје до конца у борби за ослобођење своје и свога народа. Омладина Крајине није престала да ствара и учвршћује своје сеоске, општинске и среске одборе, а недавно су у три округа, дрварском, подгрмечком и козарском, одржане окружне конференције на којима је наша омладина манифестовала своју вољу да прошири и појача организовану борбу. Обласни одбор који ће ускоро бити изабран, претстављаће крупан корак напред у животу и борби младих Крајишника и Крајишница, јер ће то руководеће тијело моћи да изврши оне задатке које је и пред младо покољење Крајине поставио Први земаљски конгрес омладине Југославије: да прошири, учврсти и повеже рад свих омладинских организација и окупи у организовану борбу, у Уједињени Савез, читаву крајишку омладину.

Важност ове омладинске конференције тим је већа, што се она одржава у једну великих битака за слободу, у данима побједоносне офанзиве Црвене армије и величанствених успјеха наше војске, у данима када се под ударцима савезника све више распада читав фашистички логор. На овој конференцији омладина Крајине исковаће себи једно моћно оружје у претстојећим одлучујућим биткама за слободу.

Конотоп, Сталино, Бахмач, Маријупол, Барвенково и Њежин — шест великих побједа

Црвене армије

За последњих десет дана офанзива Црвене армије на Источном фронту постала је још силовитија. Црвена војска јури на запад разбијајући непријатеља и не дајући му да предахне. Сваким даном, на појединим секторима, она напредује 5 до 30 километара и ослобађа на стотине насељених мјеста, села и градова.

У сјеверној Украјини, напредујући према Кијеву, Црвена армија ослободила је редом важна утврђења и железничке чворове, градове Конотоп, Бахмач и Њежин. У исто вријеме ослобођена је цијела Доњецка Котлина, најбогатији индустријски крај Совјетског Савеза. Поред много других градова ту је ослобођен главни град Доњецке Котлине, Сталино, највећи индустријски центар Украјине, затим Барвенково, Чаплино и Волноваха. На сектору Азовског Мора ослобођена је лука Маријупол, последња значајнија лука у Азовском Мору.

У сектору Брјанска, совјетске трупе заобишле су ово најважније њемачко упориште на централном фронту и сада напредују према Рослављу. Заузете су већ железничке станице Брјанск I и Брјанск II. Нијемци су по свом старом обичају јавили да су евакуисали Брјанск.

Црвена армија ослободила је за последњих десет дана близу 3 хиљаде села и градова. Уништено је 814 њемачких

тенкова а оборена су 693 непријатељска авиона. Ослобођење Конотопа и Бахмача, Сталина, Барвенкова, Чаплина, Волновахе и Маријупола, као и ослобођење Њежина, објављено је у заповјестима маршала Стаљина. Дивизије које су их ослободиле добиле су назив »конотопске«, »бахмачке«, »сталинске«, »барвенковске«, »чаплинске«, »волновашке«, »маријуполске« односно »њежинске«.

Садашњи правци надирања Црвене армије су: Смоленск, Рослављ, Кијев, Прилуки, Павловград и Мелитопол па ће се даље развијање офанзиве на Источном фронту вршити у знаку битака за ове градове.

* * *

За два мјесеца љетних бојева, од 5 јула до 5 септембра ове године, Црвена војска на свим секторима Источног фронта уништила је противникових 5.729 аероплана, 8.400 тенкова, 5.192 топа, преко 28 хиљада аутомобила. Противникови губици у убијеним износе преко 420 хиљада војника и официра. Укупно је у тим бојевима, од 5 јула до 5 септембра, избачено из строја, у убијеним и рањеним, најмање милион и 500 хиљада војника и официра. Зато исто вријеме совјетске су трупе заплениле: 1.041 тенк, 2.018 топова разног калибра, 5.382 митраљеза и 7.853 аутомобила. Заробљено је 38.600 њемачких војника и официра.

ИЗ БОРБЕ КРАЈИШКИХ ОМЛАДИНАЦА — УДАРНИКА

»ШАРЦИ« ПАЛЕ ЊЕМАЧКЕ АВИОНЕ

У колони по један брзо прелазимо преко Босне и Миљаке — прича скромни али храбри омладинац 1 чете III батаљона, Шобот Милан. — Стрџице кукуруза шуште под нашим ногама, али то нас не смета да јуримо нашем задатку. Изненада, ступамо на равно тло аеродрома, наилазимо на неке големе грдосије. »То су хангари« — мислио сам у првом тренутку, али, погледавши боље и опипавши, видео сам да су авиони. Пошто сам се снашао од првог изненађења, одмах сам помислио на свој задатак: запалити те »стварчице« које су убијале моје другове и наш народ. Али — помислио сам — како и да ли ћу их моћи запалити? Дошао сам на идеју и погладио свој драги »шарац«. Он ће ми помоћи. Да нису блиндирани? — Пробаћу!

Поставио сам њемачки »шарац« на супрот њемачком авиону. Једно и друго је швапско: ваљда ће се сложити. Кратак рафал и бензин је запалио ту неман. Узевши хладнокрвно »шарац«, одио сам га и мајчински положио у кромпире, гдје га је чувао његов помоћник

Гојко Радановић, који увијек носи собом хиљаду метака.

Шибица је креснула и ватра обухватила авион. Дивно га је било гледати како гори, али... треба ићи даље. Узимам »шарац« и на исти начин пролази други, трећи, четврти, пети, шести авион. »Не пуцај више« шапће Гојко, »нека други троше метке«. Воли он своје метке и жали их. Насмијавши се пошао сам даље. Изгубили смо везу... Пред хангарима смо нас двојица сами. Морамо тражити везу. Пошли смо назад, али другим путем,

Ево још једног! Сад имам већ искуства, а шибица је у цепу. Али »шарцу« је досадно чекати и он свршава сам посао. Запаљиви метак — још један је мање. Срећа нам послужи и упалисмо на повратку — осми.

У даљини се чује зука. Ухватили смо везу. Долази веза повлачење и ми одлазимо весели и расположени због успјеха којег смо постигли.

С нама су! Они неће више никад бомбардовати.

Звонко

ИЗ ПОСЛЈЕДЊИХ ИЗВЈЕШТАЈА ВРХОВНОГ ШТАБА НОВ

Велике побједи наше војске

Ослобођена је обала Хрватског Приморја од Сушака до Новог — у Далмацији ослобођени су градови Клис, Солин и острва Брач, Хвар и Вис

Наше јединице заузеле су у Приморју слиједеће градове: Нови Винодол, Цриквеницу, Краљевицу, Бакар и Сушак. У Далмацији заузети су градови: Обровац, Клис, Солин и Каштел. Град Сплит и Сењ блокирале су наше

јединице. Наше трупе заузеле су неколико далматинских отока, међу њима Брач, Хвар и Вис. Један дио талијанске морнарице, који се налазио у Бакру, пао је у наше руке.

Ослобођена читава Љубљанска Покрајина

У Словенији ослобођена је сва љубљанска област осим града Љубљане. Међу осталим градовима у Словенији, наше трупе заузеле су Ново Мјесто, Черномел, Метлику, Кочевје, Рибницу и Гросутље. Извршни комитет Ослободилачке фронте Словеније објавио

је у Словенији генералну мобилизацију која је стопостотно остварена. Јединице Народно-ослободилачке војске у Словенији потпуно су разоружале талијанске дивизије „Исонца“ „Ломбардија“ и дјеломично дивизију „Мађерато“.

Ослобођење Фоче и Горажда

Друга дивизија НОВ и јединице Треће дивизије, послје освајања Фоче, успјешно настављају да чисте од непријатеља југоисточни дио Босне, који се граничи са Херцеговином и Санџаком.

Јединице II Дивизије под командом генерала Пека Дапчевића, настављајући успјешне офанзивне операције у котлини ријеке Дрине, заузеле су град Горажде на Дрини.

У Црној Гори, партизански одреди постигли су у посљедње вријеме велике успјехе у борби против окупатора и четника Михаиловића. Васојевићки партизански одред прије неколико дана истрејебио је 18 четника који су

руководили четничким терористичким групама и дуго времена сарађивали са окупатором. Међу убијеним налази се један мајор и један капетан.

Модрич је слободан

Јединице VI Босанске бригаде, послје жестоког окршаја, заузеле су у источној Босни варош Модрић у близини Бос. Брода. Наши борци заробили су 180 домобрана и 6 официра и заплијенили 180 пушака, 5 митраљеза, 4 бацача мина, много муниције и разног ратног материјала. Један дио домобрана добровољно је ступио у наше редове

Протест др. Рибара и Тита поводом убиства др. Симе Милошевића од стране четника

Четници су убили једног од најпознатијих руководилаца народно-ослободилачке борбе, др. Симу Милошевића, професора Београдског универзитета и члана АВНОЈ-а, који је био рањен за вријеме пете офанзиве окупатора и лежао у селу Врбници близу Фоче. Заједно са др. Симом Милошевићем убијен је познати хрватски pjesник, Горан Ковачић, који је заједно са Назором прешао на ослобођену територију. Осим њих, четници су убили др. Дејана Поповића и три сестре санитарке.

Подижемо глас протеста пред чита-

вим демократским свијетом против ових звјерских обрачунавања над најбољим синовима и родољубима Југославије. За ове злочине и убиства неколико стотина рањеника, које су четници тражили по нашој позадини за вријеме пете офанзиве окупатора и на звјерски начин убили, оптужујемо Дражу Михаиловића и његове турске

Претсједник Извршног одбора АВНОЈ-а,
Др. РИБАР

Врховни командант НОВ и ПОЈ,

ТИТО

Град Сплит у нашим рукама

Јединице наше војске ослободиле су град Сењ у Хрватском Приморју. Талијанска дивизија која је носила назив „Мурго“ — разоружана је. Народ у Сењу одушевљено је дочекао наше борце за слободу.

Ослобођен је цијели Горски Котар.

Од 11 овог мјесеца у граду Сплиту, широм читавог сплитског базена и макарског приморја вију се заставе слободе. Већ 3 дана наши славни борци

воде жестоке бојеве са швабама код Клиса.

Цијела сјеверна Далмација, осим Задра, ослобођена је. Заплијењена је огромна количина ратног материјала. У редове наше непобједиве војске ступају масе нових бораца.

Цијела Истра, осим Трста, Абације и Ријеке, налази се у рукама наше војске.

Поново је ослобођена Власеница у источној Босни.

СА КРАЈИШКИХ ФРОНТОВА

Тринаеста бригада уништила је једну њемачку моторизовану бојну

1 и 2 о. мј. дијелови IV НОУ дивизије водили су борбу са окупатором, четницима и легионарима око Санског Моста и Бронзаног Мајдана. Непријатељ је разбијен и стјеран у своје гарнизоне. У овим борбама избачено је из строја преко 50 непријатељских војника (Нијемаца, легионара, четника и других војника). Од оружја је заплијењено 3 њемачка митраљеза „шарца“, 3 стројнице, 2 револвера, 3 сигнална пиштоља, од којих два служе као мали бацачи мина, 17 пушака, једно противавионско постолје, дијелови тешког бацача, 15 граната за тешки бацач и извјесна количина одијела и спреме.

Дознавши за покрет једне бојне 373 њемачке моторизоване дивизије од Приједора према Бос. Новом, XIII Козарска НОУ бригада направила је засједу тој бојни на прузи Приједор—Бос. Нови. Читава бојна је уништена. Запаљена су 32 камиона, 8 мотоцикла, уништена 3 противтенковска топа, 4 камиона топовске муниције и један камион маневарске пушчане муниције као и једна радио-станица. Заплијењено је 6 противтенковских топова калибра 47 мм. са 1.400 граната, 4 њемачка лака митраљеза „шарца“, заробљено је 36 „тигроваца“ и 6 Нијемаца, а на мјесту борбе остало је преко 100 непријатељских војника, међу којима и 3 њемачка официра.

Први батаљон исте бригаде ликвидирао је непријатељско упориште у Благају, на прузи Приједор — Бос. Нови. Том приликом заробљено је 50 домобрана са једним наредником, а заплијењено: 1 мали бацач са 80 мина, 2 пушкомитраљеза, 2 стројнице, 1 парабелум, 20 хиљада метака, 100 комада бомби и 60 карабина. Сви бункери су запаљени. Губитака није било ни на једној страни.

Трећи батаљон Козарске НОУ бригаде ликвидирао је непријатељско упориште Челиновац код Градишке. Заробљено је 14 оружника и више рањено и убијено. Заплијењено је 13 карабина, 1 пушкомитраљез, 8 хиљада метака, 60 литара петролеума, 200 кила брашна, 17 шињела, 20 копорана, и друге ратне спреме.

„Билтен“ Врховног штаба НОВ и ПОЈ за мјесец мај

Изишао је 28 број „Билтена“ Врховног штаба НОВ и ПОЈ са слиједећим садржајем:

Тито: Народни официри и подофицири — Указ о произвођењу и унапређењу официрских чинов Народно-ослободилачке војске Југославије — Наредба и исправак наредбе о подофицирским чиновима од априла месеца 1943 године — Измена у означавању официрских и подофицирских чинов НОВ и ПОЈ — Уредба о судовима части за официре НОВ, итд.